

تشخیص اختلال‌های خاص یادگیری در دانش‌آموزان کم بینا

● نویسندگان: کارول ای. لیتون^۱ و رایین اچ لاک^۲
● مترجم: صدیقه رضایی دهنوی

چکیده:

سازمان بندی ندارد و جزئیات اساسی در آن رعایت نمی‌شود. مایلز همچنین در زمینه املا مشکل دارد، به این صورت که اغلب برای لغات رایج و معمولی از املاهای جدید استفاده می‌کند. پیش از این والدین و معلمانش مشکلات نوشتاری او را به نقص بینایی اش نسبت می‌دادند.

مدارک نشان می‌دهد که مایلز دچار آلبنیسم بینایی^۳ همراه با نیستاگموس^۴، نزدیک بینی شدید^۵، لوچی^۶ و هیپوپلاستیک ماکولای^۷ است. چشم پزشکان گزارش کرده‌اند که وضعیت بینایی مایلز، هشدار دهنده است.

دید فاصله‌ای مایلز کاهش یافته، بهترین دید اصلاح شده او در چشم راست ۲۰/۱۲۰ و در چشم چپ ۲۰/۱۶۰، شدت نزدیک بینی اصلاح شده او در چشم راست ۲۰/۷۰ و در چشم چپ ۲۰/۱۰۰ گزارش شده است.

با اینکه نتایج سنجش عملکرد بینایی مایلز نیاز او را به آموزش ویژه و تعدیل و اصلاح برنامه‌های آموزشی نشان می‌دهد، ولی تأثیر مثبت اندکی در حیطه نوشتن ملاحظه شد.

با اینکه مایلز در خواندن و ریاضیات پیشرفت خوبی داشت، ولی همواره در تکلیف‌های نوشتاری نمره‌های پایینی به دست می‌آورد که باعث نگرانی معلم او شده بود.

دانش‌آموزان کم بینا^۸ که با وجود تعدیل، اصلاح و ویژه سازی برنامه‌های آموزشی، همچنان در زمینه تحصیلی مشکلاتی دارند، احتمالاً به ناتوانی‌های یادگیری^۹ دچار می‌باشند که تشخیص داده نشده‌اند.

این مقاله عملکرد یک دانش‌آموز را همراه با روش‌هایی که یک تیم شامل متخصصان چند رشته‌ای به کار می‌برند تا کم بینایی و ناتوانی‌های یادگیری را به صورت دو گانه تشخیص بدهند، شرح می‌دهد.

مایلز^{۱۰} دانش‌آموز ۸ ساله‌ای است که در کلاس سوم ابتدایی در یک مدرسه محلی درس می‌خواند. بر اساس رهنمودهای اداره آموزشی محل، او به عنوان دانش‌آموز مبتلا به آسیب بینایی شناخته شده و خدمات ویژه آسیب دیدگان بینایی را توسط یک معلم رابط^{۱۱} دریافت می‌کند.

با اینکه مایلز می‌تواند از وسایل کمک بینایی به خوبی استفاده کند و از آموزش‌های ویژه که بر اساس شرایط او اصلاح و متناسب سازی شده بهره‌بردار، ولی در تکلیف نوشتن دچار مشکل است. او افکارش را خیلی بر روی کاغذ می‌آورد و نمره‌های پایینی در امتحانات نوشتنی کسب می‌کند. نوشتن او

پدر و مادر مایلز بعد از مشاوره با معلمانش متقاعد شدند که آسیب بینایی تنها قسمتی از معمای تحصیلی مایلز است. گروهی متشکل از متخصصان چند رشته ای (ام.دی.تی)^۳ تشکیل شد که خواستار بررسی بیشتری از پیشرفت و مشکلات یادگیری احتمالی مایلز شدند. از آنجا که مایلز یک دانش آموز کم بیناست، سوآلی که همچنان باقی می ماند این است که چگونه ارزیابی بیشتری از مشکلات تحصیلی می تواند انجام بگیرد و تشخیص معتبری به دست آید.

تعریف کم بینایی

بر اساس قانون مربوط به افراد مبتلا به ناتوانی های یادگیری (آی.دی. ایی. ای، ۱۹۹۷)^۳ آسیب بینایی از جمله نابینایی^۴ به معنی نقص در بینایی است، به طوری که حتی پس از اصلاح، تأثیرهای نامطلوبی بر عملکرد آموزشی کودک دارد. این اصطلاح شامل نیمه بینایی^۵ و نابینایی مطلق نیز می شود. کورن^۶ و کوئینگ^۷ (۱۹۹۶، صفحه ۴) تصریح کردند که افراد کم بینا کسانی هستند که با وجود استفاده از عدسی های تجویزی برای اصلاح دیدشان در انجام تکلیف های دیداری دچار مشکل هستند، اما این افراد می توانند با استفاده از راهبردهای جبران بینایی، وسایل کم بینایی و وسایل دیگر و تغییرات محیطی، عملکردشان را در این تکلیف ها بهبود بخشند.

این تعریف های پذیرفته شده، نشانگر آن نیستند که افراد کم بینا استعداد نامناسبی برای یادگیری دارند. از دانش آموزان کم بینایی که مداخله های تحصیلی مناسب دریافت می کنند، انتظار می رود که متناسب با میانگین توانایی شناختی، عملکرد تحصیلی مناسبی داشته باشند. وقتی که عملکرد تحصیلی آنها متناسب با استعدادشان دچار افت می شود، آموزگاران باید منبع شکست را بررسی کنند و احتمال یک مشکل پردازش درونی^۸ که نشانگر ناتوانمندی های یادگیری است، جست و جو کنند.

تعریف ناتوانی های یادگیری

تعریفی که توسط کمیته ملی ناتوانی های یادگیری^۹ (۲۰۰۱) ارائه شده عبارت است از اصطلاح کلی که به گروه های ناهمگنی از اختلال ها که به مشکلات جدی در اکتساب و استفاده از توانایی های شنیدن، صحبت کردن، خواندن، نوشتن، استدلال یا ریاضیات بر می گردد. به علاوه این اختلال ذاتی و درونی است و گمان می رود ناشی از عملکرد بد سیستم اعصاب مرکزی باشد. اختلال ها پردازش درونی معمولاً از راه مشکلات تحصیلی در کلاس درس آشکار می شوند و در نتیجه باعث ارجاع به خدمات ویژه آموزشی شاخه مشکلات یادگیری می شوند. ارزیابی دانش آموزان کم بینا (در زمینه تحصیلی) به علت تأثیرهایی که ناشی از کم بینایی آنهاست، مشکل است.

تعیین علت مشکلات تحصیلی به ویژه در دانش آموزان کم بینا به علت پیچیدگی تمایز بین عوامل بیرونی (مثل استفاده از وسایل کمک بینایی) و اختلال های پردازش (نقص استدلال) مشکل است. به این دلیل ممکن است تشخیص اختلال های یادگیری در این دانش آموزان مورد غفلت قرار گیرد.

این مقاله روشی برای ارزیابی نقص های پردازش درونی (در واقع ناتوانی های یادگیری) در دانش آموزان کم بینا را مورد بررسی قرار می دهد. بند استثنا

بند استثنا در تعریف ناتوانی های یادگیری که از (آی.دی. ایی. ای) گرفته شده است، تصریح می کند که اصطلاح ناتوانی های یادگیری که به صورت اولیه ناشی از ناتوانی های دیداری، شنیداری، حرکتی، کم توانی ذهنی یا اختلال های هیجانی یا محرومیت های فرهنگی و اقتصادی می باشد را در بر نمی گیرد.

این بند استثنا مانع از تشخیص دوگانه اختلال های یادگیری در دانش آموزان کم بینا نمی باشد. کم بینایی و ناتوانی های یادگیری می توانند همراه با هم وجود داشته باشند.

عکس از آرش اسلامی

افزایش آگاهی برای استفاده از روش‌های کیفی برای تشخیص ناتوانی‌های یادگیری در دانش‌آموزان کم‌بینا و نیز علم به اینکه برای افزایش آگاهی برای پی بردن به مشکلات درونی در این کودکان به روش‌های خاص هست، باعث شده است که این دانش‌آموزان از مداخله‌های مناسب آموزشی برای موفقیت در مدرسه بهره‌مند شوند

- ۱- آیا دانش آموز کم بینا خدمات آموزشی مناسب برای جبران عملکرد بینایی اش دریافت کرده است؟
- ۲- آیا خدمات ارائه شده همواره نیازهای دانش آموزان را برآورده کرده است؟
- ۳- آیا خدمات توسط معلمان متخصص، کارآموده و ماهر ارائه شده است؟

تشخیص ناتوانی‌های یادگیری در دانش‌آموزان کم بینا استفاده از روش‌های سنتی یعنی آزمون‌های هوش و آزمون‌های پیشرفت تحصیلی برای تشخیص اختلال‌های یادگیری در دانش‌آموزان کم بینا نامناسب به نظر می‌رسد. بسیاری از مناطق، تفاوت‌های آماری بین پتانسیل هوشی و پیشرفت تحصیلی را اساس منطقی تشخیص ناتوانی‌های یادگیری قرار می‌دهند (ارین و کوئینگ، ۱۹۷۷). تفاوت معنادار از راه اندازه‌گیری پتانسیل هوشی به وسیله آزمون‌های هوش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان توسط آزمون‌های استاندارد شده پیشرفت تحصیلی مورد تحقیق قرار می‌گیرند. در واقع نمره‌های به دست آمده از این آزمون‌ها شاخصی برای فهم تفاوت بین هوش و پیشرفت تحصیلی قرار می‌گیرد. کاربرد این روش (روش اختلاف بین نمره هوشی و پیشرفت تحصیلی) برای دانش‌آموزان کم بینا سه مشکل بنیادی دارد:

مشکل اول: استفاده از ابزار استاندارد شده است. نمونه‌ای که برای هنجار کردن این آزمون‌ها مورد استفاده قرار گرفته‌اند، افراد نیمه بینا را در بر نگرفته و این حذف مقایسه بین دانش‌آموزان کم بینا و بینا را نامعتبر و تبعیض‌آمیز می‌کند (هال، ۳، شول، ۳ و سوالو، ۳، ۱۹۸۶).

مشکل دوم: مربوط به استفاده از استاندارد در روش غیر استاندارد است. انتظار می‌رود اصلاح و تعدیل‌های زیادی در

ارین و کوئینگ (۱۹۷۷) اظهار کردند که به نظر می‌رسد ناتوانی‌های بینایی آسانتر تعریف، فهمیده و درمان شوند. بنابراین ممکن است تنها یک نوع تشخیص ناتوانی داده شود، در حالی که در حقیقت دو نوع شرایط (ناتوانی) وجود داشته است و گاهی نیز اختلال‌های یادگیری به تنهایی مطرح می‌شوند. در واقع ترنبال^۳ در سال ۱۹۹۸ نشان داد که تشخیص واحد برای شخصی که دو نوع ناتوانی دارد، مثل فردی با بینایی کم و ناتوانی‌های یادگیری، مانع این می‌شود که شخص خدمات ویژه مخصوص دو نوع ناتوانی را دریافت کند. در نتیجه در طول زمان بهره‌مندی از خدمات ارائه شده برای او، خیلی کمتر می‌شود.

مباحثی در تشخیص‌های دوگانه

اختلال‌های یادگیری به چندین دلیل در دانش‌آموزان کم بینا مورد غفلت قرار گرفته است. این دلایل عبارت‌اند از:

- ۱- آسیب‌های بینایی معمولاً در اوایل زندگی شناخته می‌شود، در حالی که اختلال‌های یادگیری در کلاس‌های ابتدایی ظاهر می‌شوند.
- ۲- مشکلات یادگیری بعضی وقت‌ها به اشتباه، به عملکرد پایین‌تر از حد عادی بینایی نسبت داده می‌شوند.
- ۳- ناتوانی‌های بینایی آسانتر از اختلال‌های یادگیری مشاهده می‌شود.
- ۴- الگوهای نابهنجار یادگیری به راحتی می‌تواند مورد غفلت قرار گیرند.
- ۵- پذیرش قابل قبول‌تر برای ماهیت فیزیولوژیکی کم بینایی نسبت به مفهوم مبهم ناتوانی‌های یادگیری.

بنابراین کم بینایی توضیح قابل قبول‌تری برای نمره‌های پایین و یا افت تحصیلی است. نکته مهم اینجاست که نباید مشکلات تحصیلی دانش‌آموزان کم بینا را بی‌درنگ به ناتوانی‌های یادگیری نسبت داد.

چند عامل مهم به عنوان ملاک وجود دارد که باید قبل از تشخیص اضافی ناتوانی‌های یادگیری مورد توجه قرار گیرند.

اجرای آزمون‌ها برای کودکان کم‌بینا انجام شود. بنابراین هر گونه انحراف از روش‌های استاندارد، نمره استاندارد شده را نامعتبر می‌سازد و در نتیجه این نمره نمی‌تواند به عنوان یک شاخص قوی تفاوت (بیشرفت تحصیلی و پتانسیل هوشی) باشد. با این همه، این آزمون‌ها همراه با اطلاعاتی که از کفایت‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان به دست می‌آید، می‌تواند در تشخیص برای (امی، دی. تی)ها کمک مؤثری فراهم آورد (سیلبرمن^{۲۰} و سوول^{۲۱}، ۱۹۹۸).

مشکل سوم: به دلیل پراکندگی زیاد در میزان شدت دید، بینایی و راهبردهای جبرانی در بین کودکان کم‌بینا، ایجاد ابزار هنجار شده بر روی این گروه به حداقل رسیده است (هال و همکاران، ۱۹۸۶).

نقش تشخیص از راه داده‌های کیفی

یکی از روش‌های جانشین برای تشخیص ناتوانی‌های یادگیری در کودکان کم‌بینا استفاده از آزمون‌های غیر رسمی است که این آزمون‌ها برای شناخت تاریخچه تحصیلی دانش‌آموز و جور کردن نتایج حاصل از آن با نمره‌های به دست آمده از آزمون‌های استاندارد است. اطلاعاتی که از راه آزمون‌های غیر رسمی به دست می‌آید، همان‌طور که وسیله‌ی ارزشمندی برای مشخص کردن کفایت و مهارت دانش‌آموز است، می‌تواند در برنامه‌ریزی تحصیلی نیز مفید باشد (سیلبرمن و سوول، ۱۹۹۸). این ابزار همچنین می‌تواند نتایج استاندارد شده‌ای که توسط ابزاری به دست می‌آید که به طور مکرر برای کودکان کم‌بینا نامعتبر شناخته شده، مورد تأیید یا رد قرار دهد. بر اساس نظر اظهارات لیتون و لاک در سال ۲۰۰۰ حدود ۵۶ درصد از اداره‌های نواحی آموزشی، اندازه‌گیری‌های کیفی یا نمره‌های کلاسی را در ارتباط با اندازه‌گیری‌های کمی برای تعیین وجود ناتوانی‌های یادگیری به کار می‌برند. سؤال بسیاری از متخصصان درباره‌ی روایی و پایایی اطلاعات کیفی است که برای تشخیص اختلال‌های یادگیری به کار می‌رود. برای کاهش این نگرانی، به جای استفاده از ابزاری که تنها به شناسایی و اثبات مشکلات و تضادهای تحصیلی می‌پردازد، استفاده از ابزاری که نشان‌دهنده علل زیربنایی ناتوانی‌های یادگیری است ضروری می‌باشد. به جای اعتماد بر بعضی نشانه‌های آشکار مثل مشکلات تحصیلی، خیلی از تعریف‌های یادگیری، شامل اختلال‌های پردازش درونی است که اساس ناتوانی‌های یادگیری محسوب می‌شود. در حقیقت اختلال در پردازش درونی ملاک مهمی برای تشخیص اختلال‌های یادگیری محسوب می‌شود.

تعریف ویژگی‌های اختلال‌های پردازش درونی

همیل^{۲۲} و برایانت^{۲۳} در سال ۱۹۹۸ تعریفی از اختلال‌های پردازش درونی ارائه داده‌اند، که در آن اعمال یا عملیات ذهنی که اساس فیزیولوژیکی دارد و منتهی به هدفی می‌شود، بر اساس نظریه همیل و برایانت در افراد مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری انواع ویژه و متفاوتی از اطلاعات وجود دارد که باعث ناتوانی‌های یادگیری آنهاست. در نتیجه دچار عملیات معیوب و نادرست می‌شوند که به طور مستقیم منجر به مشکلاتی در خواندن، نوشتن یا دیگر زمینه‌های تحصیلی می‌شود.

ارزیابی معلمان و متخصصان از رفتار این دانش‌آموزان می‌تواند در تصمیم‌گیری‌های مهم آموزشی و تحصیلی به کار برده شود. با اینکه آموزگاران ویژه موافقت کردند که مشکلات پردازش درونی در دانش‌آموزان با ناتوانی‌های یادگیری یک امر معمولی و طبیعی است، ولی شناسایی وجود این مشکلات و مشخص کردن نقش آنها در عملکرد کلاسی ضعیف دانش‌آموزان دشوار است.

پرسشنامه تشخیص ناتوانی‌های یادگیری

پرسشنامه تشخیص ناتوانی‌های یادگیری^{۲۴} (ال. دی. دی. آی) (همیل و برایانت ۱۹۹۸) برای کمک به معلمان کلاس و ارزشیابان است که اختلال‌های پردازش درونی را از راه مشاهده رفتار طبیعی دانش‌آموزان در جلسه‌های معمولی کلاس‌هایشان شناسایی کنند.

(ال. دی. دی. آی) همچنین برای تشخیص وجود اختلال‌های یادگیری در دانش‌آموزان کم‌بینا می‌تواند از راه حمایت اطلاعاتی که با دیگر داده‌های کیفی جور شده است، روایی و پایایی این فرایند ارزشیابی را بالا ببرد.

(ال. دی. دی. آی) یک ابزار زمینه‌ای با ۶ مقیاس مستقل برای تشخیص ناتوانی‌های ویژه یادگیری است که شامل شنیدن، صحبت کردن، خواندن، نوشتن، ریاضیات و استدلال می‌شود.

رفتارها به وسیله جمعی از متخصصان ناتوانی‌های یادگیری شناسایی و معرفی شده است.

نمره گذاری بر اساس فراوانی هر رفتار است که در مقیاس از ۱ (بیشترین فراوانی) تا ۹ (کمترین فراوانی) درجه بندی شده است. نمره‌های خام در هر مقیاس به طور جداگانه محاسبه می‌شود. سپس به نمره‌های نه بخشی تبدیل می‌شوند و صدک‌هایی که داده‌های هنجاری را نشان می‌دهد و در دفتر آزمونگر تهیه شده است.

نمره‌های نه بخشی (ال. دی. دی. آی) نمره‌های

استاندارد با میانگین ۵ و انحراف استاندارد ۷۹۶ است.

نتایج به دست آمده از مقیاس‌ها می‌تواند برای بررسی عملکرد دانش‌آموز در یک مقیاس خاص یا برای تهیه یک نیمرخ تشخیصی از دانش‌آموز مورد استفاده قرار گیرد. صدک‌ها در (ال. دی. دی. آی) توزیع نمره‌ها در نمونه هنجار شده را نشان می‌دهد. معلمان می‌توانند با استفاده از این صدک‌ها مشخص کنند که چگونه عملکرد یک دانش‌آموز با دانش‌آموزان دیگر در همان دامنه سنی مقایسه شود.

دفترچه راهنمای آزمونگر (همیل و برایانت در سال ۱۹۹۸) نشان می‌دهد که تفاوت نمره‌های بین دو یا چند مقیاس نه بخشی می‌تواند معنادار باشد.

نتایج (ال. دی. دی. آی) می‌تواند از راه دوروش مختلف که در راستای هدف‌های تشخیص‌های متفاوتی است، مورد ارزشیابی قرار گیرد. روش اول اینکه نیمرخ ویژگی‌های دانش‌آموز امور در بررسی قرار می‌دهد. روش دوم بررسی ارتباط بین نمره‌های نه بخشی و در صد دانش‌آموزان در نمونه هنجار شده که ناتوانی‌های یادگیری در مورد آنها گزارش شده است. نتایج این روش برای تشخیص دانش‌آموزانی است که احتمالاً ناتوانی‌های یادگیری دارند.

روایی و پایایی

براساس دفتر راهنمای آزمونگر (همیل و برایانت) در سال ۱۹۹۸ پایایی (ال. دی. دی. آی) با توجه به نمونه‌گیری محتوا، نمونه‌گیری زمانی و پایایی مقیاس‌های درونی به دست آمد. در همه موارد نتایج نشان می‌دهد که ضریب پایایی برابر یا بیشتر از ۸۰ درصد است و در خیلی از موارد ضریب در حدود ۹۰ درصد است.

روایی (ال. دی. دی. آی) با استفاده از روایی محتوا، ملاک مرجع و سازه به دست آمد. روایی محتوا از راه مروری بر تاریخچه و ارزیابی متخصصان از قسمت‌های مختلف به دست آمد. روایی ملاک از راه اندازه‌گیری بر روی گروه مستقلی که جزو گروه هنجار شده نبودند، به دست آمد. روایی سازه از راه بررسی ۷ سازه اساسی به دست آمد: ۱- رابطه سنی ۲- رابطه درونی بین نمره‌های (ال. دی. دی. آی) ۳- رابطه (ال. دی. دی. آی) و آزمون‌های پیشرفت تحصیلی ۴- تفاوت‌های گروهی ۵- رابطه جنس و نژاد ۶- تحلیل عامل ۷- روایی بخشی

داده‌های هنجار شده (ال. دی. دی. آی) نشان داد که نمونه استاندارد شده ۲۱۵۱ دانش‌آموز دارای اختلال‌های یادگیری که

**تعیین علت مشکلات تحصیلی
به ویژه در دانش‌آموزان کم‌بینا به علت
پیچیدگی تمایز بین عوامل بیرونی
(مثل استفاده از وسایل کمک‌بینایی)
و اختلال پردازش (نقص استدلال) مشکل
است. به این دلیل ممکن است تشخیص
اختلال‌های یادگیری در این دانش‌آموزان
مورد غفلت قرار گیرد**

متناسب با ویژگی‌های جمعیتی آمریکا مثل جنس، نژاد، قوم، جایگزینی در آموزش ویژه، محله جغرافیایی و درآمد خانوادگی انتخاب شدند. ویژگی‌های ۵۲۲ نفر از شرکت‌کنندگان که از دفتر راهنمای آزمایشگر آمده است، نشان می‌دهد که نمونه‌گیری تصادفی جمعیت گوناگونی را در نمونه جای داده است.

روش کیفی برای تشخیص ناتوانی‌های یادگیری

ارزیابی‌های کیفی برای تشخیص ناتوانی‌های یادگیری در یک دانش‌آموز کم‌بیناروش‌ها و راهبردهای مختلفی است که به منظور ارایه تصویری از عملکرد روزانه دانش‌آموز طراحی شده است. این نوع ارزشیابی تک‌گنجینه‌ای از اطلاعات اولویت‌های یادگیری را آشکار می‌کند که از این اطلاعات می‌توان دارا بودن شرایط یک دانش‌آموز برای دریافت خدمات ویژه آموزشی را تشخیص داد.

موارد زیر نمونه‌ای از ابزار ارزیابی کیفی است:

- ۱- نمونه‌های وسیعی از کار دانش‌آموز که در طول زمان به وسیله معلم کلاس جمع‌آوری شده است.
- ۲- برنامه آموزشی مورد استفاده معلم که براساس اندازه‌گیری‌هایی است که از عملکرد روزانه دانش‌آموز به

دست آمده تا معلم بتواند میزان پیشرفت دانش آموز را در نظر بگیرد و مقایسه ای بین پیشرفت دانش آموز با دیگر همکلاسی هایش را فراهم کند و به صورت دقیق نوع مشکل در مهارت های خاص را تعیین کند.

۳- مصاحبه هایی که به وسیله مشاور، معلم کلاس یا معلم ناظر با معلمان، والدین و افراد دیگری که خدمات آموزشی ارائه می دهند انجام می گیرد، این مصاحبه ها به صورت سؤال های باز پاسخ انجام می شود، پاسخ ها به وسیله مصاحبه کننده یا پاسخ دهنده ضبط می شود.

۴- بررسی وسیعی از مدارک تاریخیچه آموزشی دانش آموز توسط معلم به عمل آید. این موارد شامل رتبه های کلاسی، نمره های ارزشیابی عملکرد دانش آموز، تاریخیچه وضع جسمانی و تحولی، ارزشیابی های عملکرد ناینی، آزمایش های چشم، مدارک مربوط به آموزش های ویژه قبلی مثل دارا بودن شرایط برای بررسی موردی و برنامه آموزش انفرادی

۵- آزمون های غیر رسمی، تدریس تشخیصی و آزمون های ملاک مرجع که به وسیله معلم یا آزماینده (ارزشیابی کننده) اجرا می شود.

۶- مشاهده های غیر رسمی از رفتار دانش آموز در موقعیت های اجتماعی و تحصیلی که به وسیله آموزنگران، مشاوران و معلمان تهیه شده است.

نمونه ای از ارزشیابی کیفی

برای اینکه چگونگی استفاده از روش های کیفی برای تشخیص ناتوانی های یادگیری در دانش آموزان کم بینا نشان داده شود، مثال زیر ارائه شده است. مثال براساس روش (ام.دی.تی) است که برای ارزیابی مشکلات تحصیلی مایلز که احتمال ناتوانی یادگیری در مورد او می رفت، تعیین کرد. اعضای (ام.دی.تی) به این نتیجه رسیدند که استفاده از ابزارهای سنتی مثل مدل تفاوت (پتانسیل هوشی و پیشرفت تحصیلی) برای دانش آموزان نابینا به علت عدم وجود ابزار استاندارد مناسب، برای سنجش ناتوانی های یادگیری، نامناسب است. آنها موافقت کردند که روش کیفی معتبرترین و مناسبترین روش است. تصویر ۱، طرح پیش ارزیابی که به وسیله (ام.دی.تی) ابداع شده است را نشان می دهد.

طرح پیش ارزیابی

بر اساس (ال.دی.دی.آی)، (ام.دی.تی) تعیین کرد که قبل از اینکه مایلز تحت آموزش ویژه قرار گیرد، باید مؤلفه های تشخیصی ناتوانی های یادگیری که در زیر می آید، در باره او

معین شود: ۱- عملکرد هوشی متوسط یا بالای متوسط ۲- مشکلات در فرایندهای فیزیولوژیکی اساسی که به صورت اختلال های پردازش درونی در حیطه های شنوایی، صحبت کردن، خواندن، نوشتن، ریاضیات و استدلال ظاهر می شود ۳- عملکرد تحصیلی شامل نقاط ضعف و نقاط قوت. نتایج این ارزیابی ها در زیر ارائه شده است.

عملکرد هوشی

با در نظر گرفتن آسیب بینایی مایلز، (ام.دی.تی) تصمیم گرفت که اطلاعات کیفی بر اساس حیطه های هوشی که در آزمون وکسلر کودکان ویرایش سوم ارائه شده است، جمع آوری کند و قسمت کلامی آزمون وکسلر را اجرا کند. با اینکه این نمره های میانگین عملکرد هوشی را مشخص می کند، ولی اطلاعات کیفی مشخص شده به وسیله (ام.دی.تی) انتخاب شده ناتوانی های زیر بنایی برای اثبات داده های آزمون وکسلر تأیید می شود. برای خنثی کردن اثر آسیب بینایی مایلز، توانایی های واقعی او از راه توجه به عملکرد معمولی او در محیط که خود نشانه رشد مهارت های شناختی است، برای تأیید نتایج مورد توجه قرار گرفت.

نمره هوشبهر در یک مقیاس کامل واقعی مشخص نشد، ولی (ام.دی.تی) پذیرفت که شواهد نشان دهنده توانایی هوشی متوسط مایلز است. (ام.دی.تی) اطلاعات در هر خرده آزمون را برای بررسی توانایی کلامی مایلز به کار برد، نتایج کلی نشان دهنده رشد مناسب، بدون هیچگونه ضعف ظاهری بود. نتایج در قسمت عملی، مهارت متوسطی را نشان داد. با اینکه مایلز در مقایسه با هم کلاسانش عملکرد متوسطی داشت، ولی داده ها نشان دهنده بعضی نقاط ضعف در مهارت های حافظه بودند، به عنوان مثال، در زمینه حافظه بلند مدت، مایلز هنگامی که از وسایل کم بینایی استفاده می کرد، تغییرات جزئی در تصاویر روزانه با اینکه در عملکرد روز به روز مایلز پراکندگی هایی وجود داشت، (ام.دی.تی) پتانسیل هوشی او را در دامنه نرمال مشخص کرد.

فرایندهای روان شناختی پایه

فرایندهای روان شناختی پایه ملاک عملیاتی و اساس تعریف فدرال برای تشخیص ناتوانی های یادگیری است. (ام.دی.تی) استفاده از (ال.دی.دی.آی) به همراه گزارش های معلم را برای شناسایی الگوهای رفتاری که نشان دهنده اختلال های بنیادی در پردازش درونی است، انتخاب کرد. (ال.دی.دی.آی) با هدف تشخیص ناتوانی های یادگیری در دانش آموزان دچار مشکلات تحصیلی نیست، اما برای آزماینده موقیعی را فراهم می کند

که عملکرد دانش آموز را با رفتارهای شایع در بچه‌های دچار مشکلات یادگیری مقایسه کند. (ال. دی. دی. آی) شامل ۶ مقیاس است که مستلزم این است که فرد با توجه به اطلاعات دست‌اولی که در باره مهارت دانش آموز دارد، رفتارها را در هر مقیاس رتبه‌بندی کند. برای هر مقیاس نمره خام کلی به دست آمد و سپس به نمره ملاک تبدیل شد. این نمره‌ها نشان داد که مایلز با احتمال (ضعیف، متوسط یا بالا) اختلال پردازش درونی را در ۶ حیطه نشان می‌دهد.

تصویر ۱ نمره نمره‌های مایلز را در (ال. دی. دی. آی) ارائه می‌دهد. نمره معیار ۲ در خرده مقیاس نوشتن را نشان می‌دهد که احتمالاً مایلز اختلال پردازش درونی در بیان نوشتاری دارد و این مشکلات در نوشتن احتمالاً ناشی از نقص بینایی نیست. علاوه بر مداخله‌ها و تعدیل‌های ویژه آموزشی که تنها به موقعیت بینایی او توجه شود، نامناسب است. مایلز به مداخله‌های ویژه‌ای مثل تطبیق و اصلاحاتی که متناسب با ضعف در نوشتن باشد، احتیاج دارد. برای مثال با اینکه استفاده از مانیتورهای بزرگ شده کامپیوتر برای او مفید است، اما او همچنین به آموزش استراتژی‌های زبان نوشتاری مثل سازمان دهنده‌های پیشرفته برای رشد تفکر منطقی احتیاج دارد. همچنین با اینکه نتایج، یافته‌های خاصی برای اختلال پردازش درونی در حیطه استدلال حمایت نمی‌کند، اما نمره معیار ۶ (ال. دی. دی. آی) نشان می‌دهد که احتمالاً استفاده از راهبردهایی که توانایی‌های استدلال او را افزایش دهد به ویژه برای نوشتن مفید است.

عملکرد تحصیلی

در زمینه عملکرد تحصیلی، گروه ارزیاب نشانه‌های ضعف و قوت مایلز را جمع‌آوری کرد، به طوری که هر حیطه با دقت برای بررسی مشکلات زیربنایی که در عملکرد روزانه مایلز آشکار شده بود، مورد بررسی قرار گرفت. هم (ال. دی. دی. آی) و هم داده‌های تحصیلی ناتوانی یادگیری مایلز در زمینه نوشتن را تأیید می‌کنند و او می‌تواند از راهبردهای یادگیری برای

بتر شدن توانایی تفکر منطقی بهره‌مند شود.

جدول ۱ و ۲ مجموعه نتایج کیفی از ارزشیابی مایلز را با استفاده از (ال. دی. دی. آی) نشان می‌دهد.

تصمیم برای تشخیص دوگانه

بعد از جمع‌آوری و تحلیل گسترده اطلاعات (ام. دی. تی) به اضافه کردن تشخیص دوگانه برای مایلز مطمئن شد روش کامل و قابل اعتماد اعضای (ام. دی. تی) تشخیص معتبری از ناتوانی‌های یادگیری برای مایلز فراهم کرد، این تشخیص می‌تواند آنها را در انتخاب راهبردهای مناسب انطباقی و اصلاحی راهنمایی کند تا بتواند نیازهای یادگیری منحصر به فرد مایلز را به عنوان دانش آموزی که هم کم‌بیناست و هم اختلال یادگیری دارد، برآورد کند.

نتیجه

داستان مایلز چارچوبی برای پی بردن به وجود ناتوانی‌های یادگیری در دانش آموز کم‌بینایی که مشکلات تحصیلی را هم تجربه می‌کند، فراهم می‌آورد. ارزیابی طراحی شده به صورتی که در عین حال که تأثیر آسیب بینایی را در نظر داشت، وجود ناتوانی‌های یادگیری را به اثبات می‌رساند. با اینکه این روش وقت‌گیر و پرهزینه بود، اما نتایج آن مستدل و محکم بود. برنامه فردی آموزشی مایلز باید با مشکل یادگیری او تطبیق داده شود.

افزایش آگاهی برای استفاده از روش‌های کیفی برای تشخیص ناتوانی‌های یادگیری در دانش‌آموزان کم‌بینا و نیز علم به اینکه برای افزایش آگاهی برای پی بردن به مشکلات درونی در این کودکان به روش‌های خاص هست، باعث شده است که این دانش‌آموزان از مداخله‌های مناسب آموزشی برای موفقیت در مدرسه بهره‌مند شوند. به علاوه در نظر گرفتن دقیق بند استشنا و روش‌های دقیق برای تشخیص اختلال یادگیری در دانش‌آموزان کم‌بینا ضروری است. همچنین تحقیقات دیگری نیاز هست که روش‌های مناسب برای استفاده از روش‌های ارزیابی کیفی را مورد بررسی قرار دهند و اعتبار روش‌ها را به طور جامع مورد تأیید قرار دهند.

استفاده از روش‌شناسایی مختلط در تحقیقات

همه ما اغلب جدال دائم بین افرادی که تبعیت مطلق از روش‌های کمی و جمع‌آوری اطلاعات را ترویج می‌کنند با کسانی که فقط از روش‌های کیفی حمایت می‌کنند، را می‌شنویم. با وجود تفاوت‌ها در روش‌شناسایی و زیربنای نظری بین این دو رویکرد، واقعیت این است که هر دو روش

امکان پذیر نبود.

این مقاله خواننده دقیق را در باره روش های دقیق تحقیق یا رویکردهای تشخیص به ویژه برای یک جمعیت دارای شیوع اندک، آگاه می کند. بعضی روش ها نشان دهنده تمایل متخصص به این است که فراتر از نمره های ساده آزمون های کمی یا نقاط برش بنگرند و با یک دید کلی نگر و جامع وارد مسأله شوند. برای مثال دانش آموزی که مشکوک به اختلال یادگیری است، براساس یک تصور کلی، حرکت واقع بینانه و رویکرد مختلط عمل شود. در عمل چرا معلمان و ارایه دهندگان خدمات و محققان از قضاوت های ذهنی و اندازه گیری های نسبی که براساس تجربه های کاری آنهاست، استفاده نمی کنند، در حالی که قضاوت های ذهنی و ارزیابی های نسبی که ما هر روز با آن سر و کار داریم، می تواند به عنوان ضمیمه های مناسب به موقعیت هایی مثل ارزیابی های کلاسی به کار رود.

همان طور که در این مقاله نشان داده شد، رویکردهای کمی و کیفی نه به عنوان الگوهای متضاد، بلکه به عنوان رویکردهای روش شناسی محکم، مرتبط و هماهنگ مفید است.

جدول ۱. نتایج ارزشیابی کیفی از دست نوشته های مایلز
سه ستون در این جدول وجود دارد: نتایج کیفی، نتایج جمع آوری شده از داده های کیفی و یافته های تأیید شده ی (ال. دی. دی. آی) زیر هر عنوان فهرستی از داده های مربوطه، که یافته های آخرین ستون را تأیید می کند، آورده شده است.

عنوان: داده های کیفی

نمونه های کار

- نوشتن قصه، یادداشت های روزانه
- توضیحاتی در مورد قصه ها
- آزمون های املا
- نمونه های دست خط

اندازه گیری ها بر اساس برنامه آموزشی

- آزمون های معلم ساخته
- تکلیف شب
- آزمون های اشراف و تسلط بر کتاب درسی

مصاحبه ها

- والدین
- معلمان
- (ای. دی. دی. آی)
- دانش آموز

می توانند اغلب به طور همزمان برای رسیدن به یک نتیجه نهایی به کار برده شوند و نتایجی که حاصل به کار بردن این دو روش است، حاوی اطلاعات بیشتر، قابل اجراتر و دارای نتایج پایاتر از هنگامی است که فقط یک روش به کار برده می شود. مورد مقاله لیتون و لاک تحت عنوان شناسایی ناتوانی ها در دانش آموزان کم بینا از این نوع است.

با اینکه روش محقق در ارزیابی ناتوانی یادگیری در دانش آموزان کم بینا یک روش کیفی خالص نیست، در این روش مزیت های قضاوت های ذهنی، ارزیابی های مقایسه ای کارشناسان، تفسیرهای بدون سوگیری از ابزارهای کمی سنتی را تأیید می کند. آنچه که در این تحقیق تازگی دارد، کاربرد روش مختلط در یک مطالعه روی یک جمعیت دارای شیوع اندک است. تحقیقاتی که در روش مختلط استفاده می کنند، آنهایی هستند که هم روش کمی و هم روش کیفی را در روش شناسی تحقیق استفاده می کنند.

نباید مشکلات تحصیلی دانش آموزان کم بینا را بی درنگ به ناتوانی های یادگیری نسبت داد

لیتون و لاک از ارزیابی های سنتی که معمولاً برای مشخص کردن این به کار می رفت که آیا احتمال دارد دانش آموز مشکلات یادگیری داشته باشد و می تواند به خدمات ویژه آموزشی ارجاع داده شود استفاده کردند. به نظر می رسیده به کار بردن این روش ها به صورت گسترده برای این دانش آموز به خاطر دید کم مشکل ساز بود.

با توجه به توافق کلی اعضای (ام. دی. تی) نیاز به مدارکی که این دانش آموز به طور کامل مورد ارزیابی قرار گیرد، استفاده از روش هایی مانند نمونه کار، اندازه گیری بر اساس برنامه آموزشی، مصاحبه ها، نتایج آزمون های غیر رسمی، گزارش ها و مشاهده های ضبط شده را پیشنهاد کردند. لیتون و لاک استفاده از رویکرد مختلط در تحقیق را نشان دادند.

تکیه بیشتر بر ابزار سنتی آزمون هوش و کسلر کودکان ویرایش سوم، که با نتایج حاصله از (ال. دی. دی. آی) (پرسشنامه تشخیص ناتوانی های یادگیری) که همراه با اندازه گیری های ذهنی کارشناسانه فقط ذکر گردید، به کار برده شد، یک نیمرخ دقیق و گسترده از دانش آموز تشکیل داده بدون استفاده از روش مختلط، به سادگی

بررسی مدارک

- گزارش‌های کلاسی
- نمره‌ها در آزمون جسمانی و تحولی
- برنامه‌های آموزشی فردی در گذشته
- صورت جلسه‌های برنامه‌های آموزشی فردی در گذشته

آزمون غیر رسمی

- تحلیل قصه‌گویی شفاهی در برابر داستان نوشته شده

گزارش‌های نقل شده یا مشاهده‌ها

- گزارش‌ها
- یادداشت رویدادها
- کارهای مربوط و نامربوط
- نمونه‌گیری زمانی از نوشتن

مجموعه کار (پرونده هنری)

نمونه‌های انتخاب شده از حیطه‌های مختلف

عنوان: نتایج جمع‌آوری شده از داده‌های کیفی

- لغات رابه‌سختی روی کاغذ می‌آورد
- گسترش نامتناسب پاراگراف‌ها
- توضیحات نشان دهنده توجه به جزئیات طرح تصویری

است

- افت نمره‌ها در آزمون‌های املا

- دست خط‌های نوشتاری نامناسب است

- ناقص بودن تکلیف‌های زبان نوشتاری

- غلط‌های املائی مکرر در تکلیف‌های املائی

- غلط نوشتن لغات به دور از فهم

- عدم هیچگونه الگوی شناخته شده در املا نویسی

- تکلیف‌های املائی نا امید کننده است و هیچ گونه

پیشرفتی وجود ندارد.

- اجتناب از ارتباط‌های نوشتاری (مثل نامه، نشریه و...)

- بیان دیدگاه منفی درباره نوشتن

- تداوم افت نمره‌ها در املا و زبان نوشتاری

- پایه نمره‌ها در آزمون‌های رسمی پایین تر از سطح کلاسی

است.

- اولین تلاش‌های نوشتاری شامل نقاشی جزئیات داستان

است.

- صورت جلسه ملاقات‌ها نشان دهنده نگرانی‌های مداوم

آنهاست.

- مقایسه نشان دهنده زبان شفاهی قوی در مقابل محصول

نوشتاری محدود است.

- محصول نوشتاری خیلی ضعیف سازمان بندی شده است.

- رفتارهای غیر مربوط در خلال تکلیف‌های نوشتاری

- کند شروع کردن تکلیف‌های نوشتاری

- تکلیف‌های ناقص با کیفیت ضعیف

- شرح کار نوشته شده نشان می‌دهد که جزئیات داستان در

قالب نوشتاری آن نیامده است.

عنوان: یافته‌های تأیید شده (ال. دی. دی. آی)

- نمره‌های نه بخشی: ۲

- احتمال اختلال پردازش درونی

جدول ۲. نتایج ارزشیابی کیفی از شیوه استدلال مایلز

سه ستون در این جدول وجود دارد: داده‌های کیفی، نتایج

جمع‌آوری شده از داده‌های کیفی و یافته‌های تأیید شده (ال.

دی. دی. آی). زیر هر عنوان فهرستی از داده‌های مربوط که

یافته‌های آخرین ستون را تأیید می‌کند، آورده شده است.

عنوان: داده‌های کیفی

نمونه کار

- تکلیف‌های کلاسی

اندازه‌گیری‌ها بر اساس برنامه آموزشی

- آزمون‌های معلم ساخته

- تکلیف شب

- آزمون‌های مهارت در کتب درسی

مصاحبه‌ها

- والدین

- معلمان

- دیگر ارایه دهندگان خدمات

- (ال. دی. دی. آی)

بررسی‌های مدارک

- گزارش‌های کلاسی

- نمره‌های آزمون‌های رسمی عملکرد

- تاریخچه تحصیلی

- برنامه آموزش فردی شده قبلی

- صورت جلسه‌های برنامه آموزش فردی شده در گذشته

گزارش‌های نقل شده یا مشاهده‌ها

- گزارش‌ها

- ثبت رویدادها

- شروع و پایان تکلیف

- نمونه‌گیری زمانی

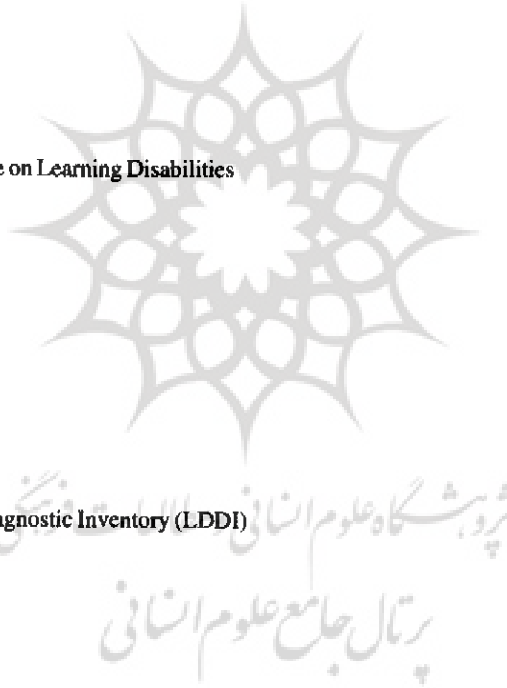
مجموعه کار (پرونده هنری)

* نمونه‌های انتخاب شده از حیطه‌های مختلف

عنوان: نتایج جمع‌آوری شده از داده‌های کیفی

زیر نویس ها:

- 1- Layton, Carol A.
- 2- Lock, Robin H.
- 3- low vision
- 4- learning disabilities
- 5- Miles
- 6- itinerant teacher
- 7- ocular albinism
- 8- nystagmus
- 9- myopia
- 10- strabisms
- 11- hypoplastic macula
- 12- multidisciplinary Team (MDT)
- 13- Individuals with Disabilities Education Act (IDEA)
- 14- blindness
- 15- partial sight
- 16- Corne
- 17- Koeing
- 18- intrinsic processing
- 19- The National Joint committee on Learning Disabilities
- 20- Erin
- 21- Turnbull
- 22- Hall
- 23- Scholl
- 24- Swallow
- 25- Silberman
- 26- Sowelll
- 27- Hammill
- 28- Bryant
- 29- The Learning Disabilities Diagnostic Inventory (LDDI)
- 30- intrinsic processing disorder

منبع:

Layton, C. A.; Lock , R. H. (2001). Determining Learning Disabilities in students with Low vision. Journal of visual Impairment & Blindness, 95, I (5) , 288 ,12P